Fedeles kupa - a részeg Szilénosz alakjával

Ötvösgyűjtemény

Leltári szám:	E 66.1
Alkotó:	Petel, Georg (1601 - 1634) / csontfaragó Wickert, Andreas (1600 - 1661) / ötvös
Készítés ideje:	1630 KÖRÜL 17. SZÁZAD 2. NEGYEDE
Készítés helye:	Augsburg; Németalföld
Jelzés:	augsburgi városjegy és AW (Andreas Wickert) mesterjegy (ld. Seling 1451, 69,) Seling 1980 1. kötet, p. 110-111.; p. 277-278.; II. kötet 417. kép
Anyag:	aranyozott ezüst; elefántcsont
Technika:	cizellált; domborított; faragott
Méretek:	magasság: 27,8 cm talpátmérő: 17,5 cm

Az augsburgi fedeles edények számos példányát ismerjük, amelyek edénytestét elefántcsontból alakították ki. A kupák elefántcsont borításának ilyen jellegű legszebb példáit Georg Petel készítette. Andreas Wickert számos elefántcsontkupa foglalatát alkotta meg.

A faragott elefántcsont "köpenyen" Silenus, Bacchus nevelője látható szatírokkal, puttókkal, gyermeket vezető nőalakkal. A relief a Rubens-tanítvány Williem Panneels (1600. k.–1632 után) *A részeg Silenus* című, 1630 körüli rézkarca nyomán készült (ld. itt), amely Rubens egy hasonló tárgyú, 1618-ban készült kompozíciójára vezethető vissza (München, Alte Pinakothek).

A fedél tetejét díszítő figura régóta hiányzik, s minden bizonnyal elveszett, megsemmisült. A hiányt az 1920-as évek elején készült leíró lajstrom megfelelő tétele is rögzíti. Vélhetően egy szatír- vagy Bacchus-figura ékesíthette az edény fedelét. A bécsi Kunsthistorisches Museum gyűjteményében található egy igen hasonló díszedény (Inv.Nr. 4519 – ld. itt). Ennek elefántcsont faragása szintén Georg Petel műve, 1629-ből, s csak apró részletekben tér el a budapesti díszedény domborműves díszítményétől. Ennek fedelén egy szőlőfürtöt tartó ifjú szatír áll.

Az edény fedelében belül egy különálló, aranyozott ezüst lemezen nagyon finoman kidolgozott, poncolt Bacchus-figura látható. A fektetett hordóra támaszkodó Bacchus jobb kezében szőlőfürtöt, felemelt baljában pedig egy talpas ivóedényt tart. Kérdéses, hogy ez a fedőlemez egykorú-e az edénnyel, vagy esetleg későbbi pótlás. Andreas Wickert egy másik kupáján (Augsburg, 1653–1655 körül, Gotha, Schloßmuseum, Inv.Nr. K 23) az elefántcsont-díszítés feletti és alatti aranyozott ezüst szegélyen hasonló, finoman kidolgozott, poncolt szőlőindák láthatók. (Vö. *Silber und Gold. II. Augsburger Goldschmiedekunst für die Höfe Europas.* Hg. L. Seelig. München, 1994. Nr. 55. 249–251.)

Irodalom

- Szerk.: Szilágyi András: *Műtárgyak a fraknói Esterházy-kincstárból az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2014. - Nr. V.11. (Rákossy Anna)
- Szerk.: Szilágyi András: *Esterházy-kincsek. Öt évszázad műalkotásai a hercegi gyűjteményből*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2006. - Nr. 108. és kép (Rákossy Anna)
- Szerk.: Szilágyi András: *Hungary's heritage: princely treasures from the Esterházy Collection from the Museum of Applied Arts*. Paul Holberton, London, 2004. - Nr. 36.
- Szilágyi András: *Az Esterházy-kincstár*. Helikon Kiadó, Budapest, 1994. - p. 43.
- Szerk.: Szilágyi András, Péter Márta: *Barokk és rokokó. Az európai iparművészet stíluskorszakai*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1990. - Nr. 3.2. (Szilágyi András)
- a kiállítást rendezte: Ács Piroska: *Augsburgi barokk ötvösmunkák*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1984. - Nr. 21.
- Szerk.: Miklós Pál: Az Esterházy-gyűjtemény. *Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményei*. Magyar Helikon,

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

Budapest, 1979. - 12. kép (Héjjné Détári Angéla)
- Szerk.: Galavics Géza: A fraknói Esterházy-kincstár a történeti források tükrében. *Magyarországi reneszánsz és barokk. Művészettörténeti tanulmányok*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1975. - és 18. kép (Héjjné Détári Angéla)
- Szerk.: Radocsay Dénes, Farkas Zsuzsanna: *Az európai iparművészet remekei. Száz éves az Iparművészeti Múzeum*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1972. - Nr. 194.
- Layer Károly: *Az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum gyűjteményeinek leíró lajstroma műtörténeti magyarázatokkal*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1927. - p. 51.
- Layer Károly: *Das Ungarische Kunstgewerbemuseum: Illustrierter Führer durch die Sammlungen*. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1925.

